

УДК 638.1(477)(091)(043.3)

БОДНАРЧУК Г.Л., канд. с.-г. наук

РОМАНЕНКО Л.І.

ННЦ «Інститут бджільництва імені П.І. Прокоповича», м. Київ

**О.Х.АНДРІЯШЕВ (1826 – 1907) – УЧЕНИЙ, ПЕДАГОГ, ЗАСНОВНИК
«ПРАКТИЧНОЇ ШКОЛИ БДЖІЛЬНИЦТВА»**

У статті наведено основні відомості про життєвий та творчий шлях О.Х.Андріяшева – громадського діяча, вченого, педагога, засновника практичної школи бджільництва та його внесок у розвиток та поширення бджільництва.

***Ключові слова:** Андріяшев, школа бджільництва, вулик, Боярка, Південно - Російське товариство.*

Вступ. Українській громаді кінця ХІХ- початку ХХ століття було добре відоме ім'я Олексія Хомовича Андріяшева, педагога, який проводив та підтримував безліч громадських заходів, видавав книжки та брошури українською мовою, а також видатного діяча бджільництва, засновника Боярської пасічницької школи.

Мета роботи. Вивчити і висвітлити життєвий та творчий шлях О.Х.Андріяшева.

Олексій Хомович Андріяшев народився 17 лютого 1826 року на хуторі Германівський в Полтавській губернії. Його батько – нащадок лохвицького

полковника, а мати мала дворянське походження. Першу освіту Олексій здобув у Переяславському державному училищі, згодом навчався у семінарії і Ніжинському ліцеї графа І.О. Безбородька. Вищу освіту одержав на юридичному факультеті Університету Св. Володимира у Києві. Після закінчення університетського курсу із ступенем кандидата прав О. Х. Андріяшев з 1850 року працює у Чернігівській гімназії старшим викладачем правознавства, читає курси слов'янської мови, історії, географії й одночасно працює над дисертацією. У травні 1856 року стає магістром цивільного права. Напевно, його чекала викладацька робота у Чернігові, проте знайомство із Миколою Івановичем Пироговим – видатним медиком, педагогом, засновником військово-польової хірургії, учасником оборони Севастополя у 1854–1855 рр. спрямувало життєвий шлях О.Х. Андріяшева в іншому напрямі. Після закінчення Кримської війни М.І. Пирогов перебуває на адміністративно-педагогічній роботі, а потім стає опікуном Одеського, а з 1858 р. – Кримського навчального округу [1].

З появою у Києві М.І.Пирогова, який був куратором Київського навчального округу за короткий час відбулися великі зміни в Першій гімназії, що була в ті часи одним з найавторитетніших навчальних закладів Києва. Викладачі отримали статус не ротного командира, а педагога, якому довіряють учнів не для муштри, а для навчання і виховання. Змінилися методи викладання, система іспитів. Для новаторських перетворень М.І. Пирогову потрібні були нові люди, і він запросив О.Х. Андріяшева, який добре зарекомендував себе у Чернігові, на відповідальну посаду інспектора Першої гімназії. Призначення відбулося 29 червня 1860 р., а ще через 3 роки його призначили на посаду директора гімназії. Першу гімназію він очолював протягом 28 років і одночасно брав участь у роботі інших навчальних закладів, просвітницьких та благодійних справах. Він керував народними училищами Південно-Західного краю, був директором учительської гімназії та одним із керівників Київського слов'янського благодійного фонду. Не менше зусиль О.Х. Андріяшев доклав і до того, щоб прості люди могли купувати і читати літературу, для яких писав та видавав доступні й цікаві твори. Це було досить складне завдання, адже він не мав власної друкарні. Серед його книжок – «Русская история в рассказах и портретах», «Повесть о Б. Хмельницком», «Молитвенник с пояснениями», книжкова серія «Народные чтения» і «Народная читальня», «Словарь иностранных слов», «Басни Крылова с объяснениями», «Русско-славянский словарь», книжки з господарськими порадами [1]. У 1864 році Андріяшев почав видавати щорічник «Київський народний календар» обсягом близько 200 сторінок за ціною 15–20 копійок. Це була книжечка, що містила багато цікавої інформації, потрібної простим людям

в побуті, особливо сільським мешканцям. Отримані кошти від продажу календаря О.Х. Андріяшев вирішив передавати на користь народних шкіл. На власні кошти у 1867 році заснував і видавав газету «Друг народа», яка проіснувала лише п'ять років. «Київському народному календарю» судилося довше життя – популярне видання після його смерті продовжувала видавати його донька Олена Олексіївна [5].

З посади директора Першої гімназії 1890 р. О.Х. Андріяшев виходить на пенсію, залишає службову квартиру і переїздить у власний будинок на вул. Іванівській (з 1903 р. і до цього часу – Тургенєвська). Тут О.Х. Андріяшев розміщує пасіку і цілком віддається улюбленому і багаторічному захопленню – бджільництву, вважаючи його найвигіднішою галуззю сільськогосподарського виробництва. У 1895 році Олексій Хомович починає видавати часопис «Ежегодник пчеловодства» та порушує клопотання про заснування Південно-Російського товариства пасічників. Дозвіл було отримано від Міністерства землеробства. І вже на перших зборах у лютому 1897 року О.Х. Андріяшева було обрано головою товариства. На цій посаді він працював до кінця свого життя, широко пропагуючи бджільництво на Україні [3]. Того ж року в О.Х. Андріяшева виникла ідея створити спеціальну школу для пасічників. Його садиба стала штабом – тут було і правління товариства, і редакція «Ежегодника», а також школа бджільництва. У червні 1902 р. царським указом товариству було виділено 5 десятин казенної землі, 150 дубових та соснових колод для будівництва практичної школи бджільництва на Збірно-Будаївській лісовій дачі поблизу залізничної станції Боярка. Цього ж року було зведено перші будівлі для розміщення школи. На період створення бази для школи, в Києві на вулиці Іванівській у найнятому приміщенні, при значних пожертвуваннях О.Х. Андріяшева, було відкрито практичну школу бджільництва, яка 1904 р. перебазувалася в Боярку [2]. Того ж року на землях лісової дачі збудовано дерев'яний будинок під залізним дахом, у якому розміщувалися класи, бібліотека, музей бджільництва, сховище пасічницького реманенту і квартира завідувача школи. Другою будівлею став флігель для пасічника, завідувача, майстра, а також кухні та їдальні для учнів. У третьому будинку була майстерня з галереєю для роботи влітку, а також робоча кімната і комора. Збудовано також зимівник на 200 бджолосімей, льох, сарай. Територію школи було обгороджено і засаджено 15 тис. саджанців білої та жовтої акації. До школи приймали селян, бажаючих навчатися правильному веденню пасічницького господарства. Навчання в школі було безкоштовним і тривало 1 рік. Найздібніші учні та малозабезпечені звільнялися від сплати за проживання. Після закінчення курсу видавали посвідчення, а Товариство пасічників забезпечувало випускників роботою на пасіках [5].

Олексій Хомович Андріяшев особисто здійснював керівництво створенням бази для школи бджільництва. Він став її довічним попечителем і подарував школі власну пасіку з 70 бджолосімей, бібліотеку, пасічний склад, майстерню – усього на суму понад 20 тис. карбованців. В подальшому на базі школи був створений технікум бджільництва. З 1906 р. за редакцією О.Х. Андріяшева та К.Е. Кулицького виходив щомісячний «Листок пчеловода» [2]. Також він є автором багатьох книжок та брошур, виданих у Києві, зокрема це “Руководство к разумному пчеловодству” (1888), “Беседы по пчеловодству для народного чтения” (1897), “Упрощенное пчеловодство в рамочных ульях и дуплянках” (1898), “Правильное пчеловодное хозяйство” (1898), “Пчела и ее родичи” (1899), “Руководство для пасечников” (1903) [4]. У бджільницькій практиці досить відомий також і вулик-лежак конструкції Андріяшева, який спочатку назвали переверотним «даданом», і тільки у 1918 році на Всеукраїнському з’їзді пасічників (Київ) він дістав назву «український». В останні роки Олексій Хомович важко хворів і майже втратив зір. Він рано поховав сина Олександра, який трагічно загинув та дружину, яка багато допомагала у справах притулку сліпих. Але до самої смерті О.Х. Андріяшев продовжував займатися бджільництвом, підбирав матеріали для «Календаря» і залишався почесним директором училища сліпих. Помер він 31 липня 1907 р. Похований на Байковому кладовищі в Києві. На могилі був пам’ятник, від якого залишився тільки постамент з чорного граніту, на ньому напис: «Алексей Фомич Андряшев, род. 26 февраля 1826, скончался 31 июля 1907». З тильного боку теж напис: «Мир праху твоему, безкорыстный деятель на пользу народа». 12 листопада 1909 року спеціальної практичної школі бджільництва присвоїли назву “Боярська школа бджільництва, садівництва та городництва ім. О.Х.Андріяшева”.

Висновок: висвітлено життєвий шлях О.Х.Андріяшева, його творчі здобутки як педагога та вченого, громадську діяльність та значний внесок у розвиток бджільництва як засновника практичної школи бджільництва.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Скатерна Л. Життєвий шлях О. Х. Андріяшева / Л. Скатерна // Український пасічник. – 2002. – № 6. – С. 41–42.
2. Рудка Б. В. Олексій Хомич Андріяшев – автор українського вулика / Б. В. Рудка // Пасіка. – 2001. – № 10. – С. 30.
3. О.Х. Андріяшев. Календар пасічника. – К.: Урожай, 1980,- 160с.
4. Практична школа бджільництва. bkeipr.com/106-praktychna-shkola-vdzhilny
5. Харчук Л.М., Гаврилюк О.І. Педагог, благодійник, патріот. / Л. М. Харчук, О. І. Гаврилюк // Пасіка. – 2010 – № 3. – С. 24-26.

**А.Ф.АНДРЕЯШЕВ (1826 – 1907) – УЧЕНЫЙ, ПЕДАГОГ,
ОСНОВАТЕЛЬ «ПРАКТИЧЕСКОЙ ШКОЛЫ ПЧЕЛОВОДСТВА» /**
Боднарчук Г.Л., Романенко Л.И.

В статье приведена основная информация о жизненном и творческом пути А.Ф. Андреева – общественного деятеля, ученого, педагога, основателя практической школы пчеловодства и его вклад в развитие и распространение пчеловодства.

Ключевые слова: Андреев, школа пчеловодства, улей, Боярка, Южнорусское общество.

**A.F. ANDREYASHEV (1826 -1907) – SCIENTIST, TEACHER,
FOUNDER OF THE «PRACTICAL SCHOOL OF BEEKEEPING» /**
Bodnarchyk G.L., Romanenko L.I.

The article presents the basic information about the life and work of the A.F.Andreyashev - public figure, scientist, educator, founder of the practical school of beekeeping and his contribution to the development and propagation of beekeeping.

Key words: Andreyashev, school of beekeeping, hive, Boyarka, Yuznorysskoe society.